

Дотримання принципів академічної доброчесності під час організації освітнього процесу онлайн у відділі сучасної хореографії Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»

Мусієнко Т. М.
методист інформаційно-методичного центру
КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»

Академічна доброчесність – це усталений переклад англійського терміну «academic integrity». До 2016 року це поняття в українських текстах могли тлумачити як академічну порядність або ж чесність, оскільки дискусія про нього була новою для нашого простору. Ішлося саме про пошук відповідника принципам дотримання етичних норм під час навчання, викладання, дослідницької діяльності та управління закладом освіти. У широкому ж розумінні академічна доброчесність – це комплекс морально-етичних принципів, що обов'язкові для дотримання всіма представниками освітнього та наукового середовища. Міжнародний центр академічної доброчесності визначає академічну доброчесність як прихильність п'ятьом фундаментальним принципам: чесність, довіра, справедливість, повага і відповідальність. Вони є основоположними для науки і освіти.

У більшості країн академічна доброчесність і відповідальність за її порушення закріплена у внутрішніх документах закладів освіти. Україна мало не єдина країна, де вимогу дотримуватися академічної доброчесності в освітній діяльності зафіксували в законодавстві про освіту у 2017 році та поглибили у 2020 році, зробивши академічну доброчесність складовою системи забезпечення якості освіти.

Позашкілля в цілому відіграє дуже важливу роль у формуванні культури академічної доброчесності. Воно є своєрідним «містком» між школою та університетом. Саме позашкілля дає можливість дитині, родині та вчителю отримати додатковий інструмент визначення уподобань, що в кінцевому результаті може стати як основою професійної діяльності, так і головним виховним впливом на формування особистості. Значною мірою, окрім предметних знань або вмінь за спрямуванням гуртка, воно має розвинути так звані м'які навички:

- ефективну комунікацію;
- уміння ставити цілі та досягати їх;
- уміння розподіляти час — тайм-менеджмент;
- здатність працювати в команді;
- нетворкінг (уміння налагоджувати та підтримувати корисні зв'язки);
- уміння навчатися й опановувати нове;

- емоційну стабільність, що передбачає вміння впоратися з поразкою та радіти успіхам інших.

Так, аналізуючи досвід роботи відділу сучасної хореографії Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» (далі — Палац) онлайн, можна зробити висновок, що студенти-першокурсники, які відвідували наші гуртки та брали участь в міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських заходах в будь-якому форматі, значно легше пристосовуються до вимог закладів вищої освіти, уміють краще розподіляти свій час й ухвалювати самостійні рішення, а також не бояться висловлювати свою думку і виявляти ініціативу.

Тож не дарма здобувачів освіти в позашкільній називають вихованцями, адже в цей час відбувається їх становлення як особистостей, а педагоги-позашкільники допомагають їм знайти свій шлях. Виховання в дусі цінностей академічної доброчесності — це важлива складова, щоб допомогти формуванню не тільки хорошої людини, громадянина, а й професіонала, фахівця своєї справи. Заохочувати дітей прийти на навчання до відділу сучасної хореографії ми намагаємося саме через пояснення практичної користі, яку отримують майбутні вихованці, а не через обіцянки слави й перемог.

Дотримання принципів академічної доброчесності є надзвичайно важливим у будь-якому освітньому процесі, незалежно від того, чи відбувається він онлайн, чи офлайн. Особливо у відділі сучасної хореографії, де є значна кількість творчого матеріалу, дотримання цих принципів має важливе значення.

Серед порушень академічної доброчесності законодавство про освіту наводить вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) педагога з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання. У роботі гуртків відділу сучасної хореографії це порушення простежується досить часто як з боку вихованців, так і серед педагогів. При цьому здобувачі освіти, їхні батьки, педагоги не усвідомлюють, що чинять тиск, і виправдовуються: «Дитина старалася»; «Краще б підтримали дітей у період воєнного стану, а не критикували»; «Що вам, шкода призового місця»; «Це ж випускник! Йому більше треба»; «Мій виступ був кращим» і т. ін. Особливо це актуально в процесі онлайн-навчання, під час проведення дистанційних конкурсів, змагань та обговорення вказаної діяльності в соціальних мережах. У відділі систематично проводиться робота з цього питання. Співпраця з батьками або особами, які їх замінюють обов'язкова. Адже норми поведінки, які засвоює дитина, традиції, форми взаємодії зі світом передусім ідуть із сім'ї. Якщо хтось з рідних маніпулює, щоб добитися результату, зловживає емоційним шантажем (сльозами чи криками або навпаки обіцянками вигоди), таку поведінку перейме й дитина. Складно прищепити академічну доброчесність, якщо в родині дитина перебуває геть під іншим впливом — її бажань не чують, хвалять тільки за перемоги, карають за поразки і подібне. Тому педагоги відділу систематично проводять роботу з батьками в групових чатах, в особистому спілкуванні, щоб

пояснити, що освіта і виховання — це спільна справа, і прагнення дитини слід ставити вище за власні амбіції.

Одним із інструментів контролю за досягненням результатів навчання здобувачами освіти є оцінювання. Тому непрозоре оцінювання — загроза для доброчесності всього відділу сучасної хореографії та Палацу в цілому, а не тільки окремого вихованця. Це руйнує цінність довіри та справедливості. Важливо не перетворювати оцінювання на інструмент маніпуляції. Доброчесне оцінювання передбачає: наявність чітких критеріїв, за якими відбувається оцінювання; своєчасне ознайомлення здобувачів освіти з критеріями та результатами контролю; неупередженість педагога (стать, вік, зовнішність, сімейні обставини здобувача освіти не повинні впливати на оцінювання, тільки якість виконання завдань). Існує різниця між формувальним оцінюванням успішності опанування програми гуртка та оцінюванням конкурсу або змагання. Змагальна складова морально нелегка для дітей і педагогів. Одні й ті ж критерії виконання хореографічної композиції сприймають зовсім по-різному на конкурсах та змаганнях залежно від їх рівня (обласні, всеукраїнські, міжнародні та ін.). Тобто, окрім розуміння критеріїв, педагоги відділу чітко роз'яснюють мету участі в заходах. За можливості вони уникають кількісного оцінювання, намагаються надавати учасникам змагань якісний зворотний зв'язок, роблять акцент на тому, що можна покращити в роботі, м'яко вказуючи на помилки. Дуже зручно це робити в онлайн-форматі під час спілкування в соціальних мережах, в особистому спілкуванні. Педагоги наголошують, що в конкурсному змаганні всі не можуть бути переможцями, що важливим є сам досвід участі в заході для майбутнього успіху. Для того, щоб знизити хвилювання перед змаганнями, вихованцям пропонується вправа, яка передбачає пропозицію виступити в ролі журі. Часто педагоги організують так звані внутрішні конкурси: підготувати власні невеликі хореографічні композиції, пояснити, як їх оцінювати відповідно до критеріїв відповідного змагання, і дати іншим дітям заповнити протоколи оцінювання. Завдяки такому завданню вони навчаються більш критично дивитися на свої композиції й менше побоюватися журі, бо розуміють, як складно оцінювати чийось роботу, а не тільки отримувати оцінку.

Академічну доброчесність іноді хибно визначають тільки через порушення. Тому педагогам доводиться розумітися на її порушеннях, але ми прагнемо здорового академічного середовища. Саме на позитивному значенні — як бути академічно доброчесним — ми зосереджуємо увагу та намагаємось розбудувати політику доброчесності у відділі сучасної хореографії не як систему заборон, а шляхом обґрунтування переваг доброчесної академічної культури, зокрема таких:

- досягнення цілей освітньої діяльності;
- хороша репутація відділу;
- екологічне середовище роботи та навчання.

Саме тому Закон України «Про освіту» визначає позитивні практики доброчесності в освітньому процесі. Деякі позиції збігаються як для

педагогічних працівників, так і для здобувачів освіти: посилалися на джерела інформації, використовуючи ідеї, розробки, твердження, відомості; дотримуватися норм законодавства про авторське право й суміжні права; надавати достовірну інформацію про методики й результати досліджень, джерела використаної інформації та власну навчальну / педагогічну (наукову, творчу) діяльність. Здобувачі освіти повинні самостійно виконувати навчальні завдання, а педагоги — об'єктивно оцінювати результати навчання (у тому числі конкурсні змагання, які проводяться в освіті й науці) і контролювати дотримання академічної доброчесності вихованцями. Учасники освітнього процесу відділу сучасної хореографії поінформовані щодо цього.

Атмосфера доброчесності — це баланс між вимогами й діями. Деякі заклади позашкільної освіти або їх окремі відділи, женучись за призовими місцями на різноманітних конкурсах, проводять відбір у гуртки, ставлячи за умову виконання якоїсь конкурсної роботи, у результаті відмовляють у прийомі тим, хто не впорався із завданням. Така практика суперечить законодавству про освіту, бо діти приходять учитися добровільно та мають право на здобуття позашкільної освіти відповідно до своїх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів. У відділі сучасної хореографії КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» ніяких критеріїв відбору не існує. Хто не вміє танцювати, приходять вчитися, і його щирого бажання досить, щоб розпочати навчання в гуртках нашого відділу. Рівні правила для всіх, чесна організація конкурсів і змагань та участі в них наших вихованців, доброчесне оцінювання через вибір компетентного журі та перевірених заходів, уникнення конфлікту інтересів — основа доброчесного академічного середовища. Нагадую, ми робимо акцент на позитивних аспектах дотримання доброчесності, а не на покараннях, порушеннях або санкціях. Позитивування академічної доброчесності як найкращого спільного добробуту для всього відділу приносить найбільшу користь для розвитку хореографічних колективів.

Великий освітній потенціал під час дистанційного навчання, у тому числі для розвитку доброчесності, без сумніву мають соцмережі. Тому педагоги відділу сучасної хореографії використовують фейсбук, інстаграм, телеграм не тільки як інформаційні майданчики. Існує певний етикет поведінки в соцмережах: не можна красти контент, тобто брати текст, який вам сподобався, і передруковувати його в себе на сторінці без посилань на автора. Те саме стосується використання зображень — фотографій, відео, малюнків, колажів, навіть мемів. Досить поставити емодзі — маленький малюнок фотоапарата чи відеокамери — і написати ім'я людини, у якої взято це зображення чи яка фотографувала захід (навіть якщо це хтось з дітей або колега), або написати «текст Олени Авраменко», щоб бути доброчесними в соцмережах. Якщо ви використовуєте авторський малюнок, можна поставити знак авторського права © і додати ім'я художника. Найчастіше людину тегають — прив'язують її сторінку до підпису. Так може постраждати узгодження слів у реченні, але доброчесності буде дотримано. Для тегу на сторінку треба надрукувати значок @ і почати писати ім'я людини або назву

сторінки / організації, у якої ви скопіювали контент; коли фейсбук запропонує правильну сторінку — натиснути на неї. Якщо не вдалося, то можете дати покликання на сторінку автора в коментарі. Якщо ви хочете оприлюднити інформацію, яку отримали в приватному листуванні (навіть діловому) чи в розмові, слід запитати дозволу респондента. Те саме стосується поширення матеріалів із семінарів чи тренінгів. Посилатися слід на всі джерела, думки чи цитати, які ви використовуєте у своєму тексті, оскільки на кожную думку, яка не є вашою, слід послатися. Соціальні мережі наразі стали невід’ємною частиною нашого життя, тому педагоги відділу подають приклад тієї поведінки в онлайні, яку очікують від своїх вихованців. Адже дотримання всіх цих правил є важливою складовою академічної доброчесності.

Дуже актуальним для гуртків відділу сучасної хореографії під час постановки номера та участі в різного роду змаганнях є аудіозаписи. Для посилення на них педагоги обов’язково зазначають такі елементи: заголовок або назва треку; назва альбому; дані про виробника; країна виробництва; рік виходу; тривалість. Додатково інколи вказують час початку та кінця використовуваного уривка; номер у каталозі; інформацію про реліз (продюсерську компанію; дату запису, якщо вона відома тощо); колекцію — архівну або приватну; URL та дату звернення. Посилання на аудіозаписи онлайн керівники гуртків роблять виключно на ресурси, які легально розміщують контент, не порушуючи права правовласників. Такими легальними платформами є «YouTube Music», «Spotify», «iTunes».

Дуже часто, особливо під час дистанційного навчання, використовується педагогами відділу сучасної хореографії також і аудіовізуальний контент. Посилаючись на нього у тексті, презентації, власному відео, керівники гуртків завжди вказують автора твору й правовласника. Для фільмів це, наприклад, режисер і кіностудія, яка випустила стрічку, для музики — автор і/або виконавець та студія або компанія, що випустила альбом. Ми не надаємо посилань на піратські сайти чи контрафактні диски, тільки на ліцензійні або офіційні онлайн-кінотеатри (Megogo, Oll.tv, Sweet.tv, Takflix тощо) і стрімінгові платформи (Netflix, Disney+, Amazon Prime тощо).

Також інколи виникає потреба проілюструвати текст на постері або на слайдах фотографією, малюнком чи картиною відомого художника. На всі зображення є посилання, незважаючи на різновид продукту, який створюють педагоги відділу, часто і разом з вихованцями. Якщо не надати посилання, це призводить до порушень доброчесності і авторського права. Варто пам’ятати, що можливості використання авторських матеріалів в освітньому процесі дуже широкі, але за умови некомерційного використання.

Якщо керівники гуртків або вихованці використовують свої фото або фото, зроблені кимось з рідних, на презентації для неформального заходу, то вони додають підпис «Фото з особистого архіву», «Фото із сімейного архіву». Якщо це презентація для конференції, або конкурсного змагання, то вказують: опис події чи процесу (що зображено на фото); фото: ім’я, прізвище автора; дату зйомки. Якщо педагоги відділу сучасної хореографії використовують з освітньою метою фото з журналу, іншого видання, сайту чи соцмереж

фотографа, ставлять знак авторського права. Якщо використовують фото з мережі, вказують назву сайту та дають повне посилання на зображення або гіперпосилання. Якщо береться зображення з певного вебресурсу, то додають назву сайту; повне посилання з адресного рядка; дату, коли було оприлюднено зображення (якщо вона є).

Академічну доброчесність у роботі гуртків слід вpleсти наскрізною лінією, а не робити окремим заняттям чи темою. Кожного дня, на кожному занятті, в кожному пості в соцмережах, під час кожного змагання повинна простежуватися доброчесна поведінка кожного учасника освітнього процесу. Зайве нагадувати, що також під час написання та адаптації програм гуртка сам педагог має дотримуватися цінностей доброчесності та коректно посилатися на джерела, чітко розмежовуючи свою роботу й чужі матеріали. Створення комфортної атмосфери (довіри, чітких вимог та критеріїв оцінювання навчальних досягнень та відкритості учасників освітнього процесу) у процесі дистанційного навчання має вирішальне значення для розбудови культури академічної доброчесності та поваги між суб'єктами освітнього процесу.

Список посилань

1. Академічна доброчесність у середній освіті: методичні рекомендації. Київ, 2021.105с. URL:<https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Akademichna-dobrochesnist-userednij-osviti.-Metodychni-rekomendatsiyi.pdf> (дата звернення: 15.02.2024). <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Akademichna-dobrochesnist-u-serednij-osviti.-Metodychni-rekomendatsiyi.pdf>
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 20.02.2024)
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Ст. 42, 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 20.02.2024).
4. Путівник з академічної доброчесності для позашкільця створено в межах проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» Авторка: Любов Терехова — кандидатка філософських наук, завідувачка лабораторії інноваційного змісту освіти Національного центру «Мала академія наук України» <https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Putivnyk-z-akademichnoyi-dobrochesnosti-dlya-pozashkilliya.pdf>